

IRTA S A GARAY ÁRVÁK FELSEGÉLÉSÉRE RENDEZETT MŰSTÉLVEN 1854. JAN. 22. DEÉZSEN SZAVALTA

MEDGYES LAJOS

I.

Zengett a költő lelke mélyiből,
Zengett szerelmet és zengett hazát ;
De dalja, min szent ihletésbe jött,
A tüzhely volt az, s a békés család :
A házi kör, a mellybe ő vezet,
Egy titkos éden, egy boldog sziget.

A nő, miként a lány világu hold ;
A gyermekek, mint annyi csillagok ;
Az ő lelke felettök elterült,
Mint nyilt ég, mellyen hold s csillag ragyog :
Sugárzásuk hev szeretet vala,
S a költő megdicsőült általa.

Oh boldog volt ő, s könnyen hordozá
 Ővéért a nehéz életet;
 Daltermő lelke, mint virágos ág,
 A vészben is mosolygva reszketett:
 Előtte álltak neje s gyermeki,
 S a küzdés értük édes volt neki.

De mostohább a földi levegő,
 Hogysem az üdv itt állandó legyen:
 A testvérlelkek édes üdve, melly
 Megistenit egymás szerelmiben:
 Az égben még egy dalra volt szükség,
 S a szeraphok a költőt elvívék.

II.

Megnyiltak az ég fénylő kapui
 S a menny kitérül szent fölségiben,
 Félben hagyták az üdvnek italát,
 A mint köztük a költő megjelen,
 És mindenik a boldogok közül
 Örömpresve hozzá seregül.

Ott volt Szent László, Kont és Hunyadi,
 Az első fején égi diessugár,
 A más kettőnek mártyr-koszoru,
 Mint épen a költő dalában áll;
 S az örökléthez ők vezérlik el,
 S kínálgatják az üdvök üdvivéi.

De nem fogadja az üdv poharát,
 S a boldogok közé be nem megyül;
 A fényes lelkek közt sötéten áll,
 Sötéten áll a költő egyedül!
 „Hogyan merengjek a menny üdvein,
 Nyomorban hagytam nóm és gyermekim.“

E szókra a menny tág területén
 Fejér világ sugárzik szerteszét:
 Nagy méltóságban az Isten kilép,
 Elnyújtja hosszan csillag köntösét.
 „Nem vesznek el a nő és gyermekek,
 Az árvák atyja, tudd meg, én leszek.“

Szóltott — s a menny belső szentélyiből
 Előszedi a gyémánt gyöngyöket,
 A túlvilág legdrágább ékeit,
 S elhitezi a testvérhon felett:
 „E gyémántok lesznek az ékszerek.
 Mikből az árvák enyhet leljenek.“

III.

Lehullottak a menny gyémántjai
 A két hazának minden részibe,
 És belopoztak szellemútakon
 Az érző szívek elzárt mélyibe.
 S most már: a részvét szentelt könyiben
 Ragyogva égnek millió szemén.

A költő a hazának lelke volt,
 Szent érdekében híven lángola;
 Illik: hogy elhagyott árváinak
 A nemzet legyen méltó gyámola;
 S im: a hazának véges végítől
 Felgyúlt az áldozat mindenfelől!..

A költő a nemzet részvételin
 Szent áhítatba jó s letérdepel:
 „Nagy Isten áld meg e hazát
 Dicsőséged végetlen fényivel!“
 Imádkozik: s bús arca földérül,
 S a boldogok karába bévegyül.

 EGY UTAZÓ NAPLÓJÁBÓL

K. LAURATÓL.

(Vége.)

Meglátogatám Neva partján az első házat a régi Pétervárból, ezt nagy Péter maga építé. A lak alig 40 láb hosszú és 18 láb széles, ebben koronázta meg magát. A nevai lak testvére a saardami kalibának, s egykor fehér vászonnal volt bevonva. Ezen pétervári első császári lak egy étterem, egy kiscsinyszerű más teremből s hálószobából áll egy még kisebb konyhával. Belépék a tisztos földél alá.

Nem szalma kaliba, hanem imaház volt előttem, nem lakház belseje, hanem szentély tünt szemembe. Lámpák s viaszgyertyák égnek nagy tartókban a terem közepén, hol egykor a halhatlan ács étkezett. Ott látható a Krisztuskép, mellytől soha meg nem vált élete fogytáig, mellyet minden csatákban magával hordozott, különösen Pultavánál.

A kerítés falai számtalan ex voto-val aggatvák be. Aranykeresztek és ékszerek, ezüst kezek, koponyák, érmek, mankók s mindennemű drágakövek rakvák közszemlére. Nagy népsereg imázott a pillanatban, midőn a szent helyre léptem, s misét szolgáltak. Bámulatok egész bálványzásig megy? nem; mert a bálványzás nem más, mint szent meggyőződés arról, hogy ki éltében örködött felettük, most holta után is őrszemmel néz népére.

O lángész mindenhatósága! beutazám a czár tágas birodalmának nagy részét, s mindenütt találtam valami szép s nagy intézetet, mellynek alapítója után tudakolva, annak nagy Péter állittatott. Közhasznu emléket láték s kívánám tudni eredetét, ismét Péter. Ki ülteté e százados fákat? Nagy Péter. Hát e szép várakat, erősségeket, muzeumok-, gyárak-, esaternák-, hidak-, töltéseket ki hozta ki létre a chaosból? Péter, csak Péter, s mindig nagy Péter. Gondolata mindenütt megfogamzott, mindent létrehozott. Lépteinek nyomai mindenütt láthatók. Rettentő akarata pharosza volt a világnak, mellyre a vad-ságot ébreszté; s mintegy semmiségből állítá elé a földteke legnagyobb hatalmasságainak egyikét. Péter az úr példájára parancsolá: legyen világosság s lön világosság. Egyszerre, egy pillanat alatt teremtett földet, népet, korszakot, birodalmat, a mult helyére a jelent, s a jelenére a jövőt állítva, ő uralkodék az összes századokon. Ő nem volt Caesar, sem Augustus, sem macedoni Sándor, sem Nagy-Károly, sem Napoleon, ő utánzó nélkül és csak egyedül s csak nagy Péter volt.

A téli palota a czár székhelye. E roppant épület 400 láb homlokzattal a Neva mellett fekszik. Több, mint 500 oszlopdisziti küljét. Építészete döbentön szabályos. E palota 1837-ben tüzláng martaléka lön, de azután még nagyszerűbben épült fel, ácsművei vasból készitvék, s plafond-ja beéghetlen. Ide hívá II. Katalin a szépművészeteket, itt tartá fényes udvarát. Itt vizhangzék Lomonsloff és Derjavina nemzeti kobza. Sándor czár itt határá el 1812-ben Moscau feláldozását, itt dönté el Europa sorsát. Innét jöve ki Miklós 1825-ki dec. 24-én a lázadást letiprandó s a czári birodalmat megmen-tendő. E palotában sirt Sándor a monarchák leghatalmasbika égre emelve szem-eit, midőn az árviz 1824-ben a székvárost elboritá, látva megsemmisülni az emberi erőket a természetéi által. Minden veszni készült előtte. Látá mint nyeli el a viz egyházait, gazdagságait, népét, a föláldozandó jajgatását hal-

latá. Uralkodói hangja nem állíthatá meg a vést, s annak csapását el nem fordíthatá; a büntetésre volt ítélve, hogy tétlen kelle a pusztulást szemlélnie.

1837-ben ezen falak közt ütött ki a nagy tűz. Az örökkévalóság emez épülete, mellyben 5000 ember lakhatnék, a birodalom eme palladiuma nem hasonlita máshoz, mint lángoló vezuvhoz; vörös világát a decemberi égboltozat sötétségébe s a jeges város havára lövelve. Mintha valami alvilági szellemek serge lángképben diadalittasan tolultak volna ki a számtalan ablakokból, lángöltönybe öltöztetve az épület külszobrai. Soha nem volt talán illy borzasztón ünnepléses tűz.

S milly borzasztó látvány volt, mint nézé a megszámlálhatlan népsokaság mogorva bámulatban a rettentő eseményt. A vallásos hallgatagság, zokogások s könyörgések által félbeszakítva, magasztos jellemet tüntetett elé. Szagató fájdalma közt láták az oroszok a palota nagy résein keresztül aranyat, márványt, szőnyegeket, villárokat, s az uralkodói lak minden nagyszerűségeit elolvadni, széttörni, eltűnni. Sándor roppant szobra lábainál rakattak le a sok megmentett drágaságok, ékszerek, butorok, bankjegyek. S mégis e hallhatlan néptolongásban egy tolvaj sem találkozott, mi sem veszett el. A nép bámulatra méltó ragaszkodása uralkodójához egy pillanatig sem volt meghazudtolva. A czár csendes és elszánt arczzal bizalmasan járt a sokaság között, s a sokaság térdet hajtott előtte. Ez éj a fejdelemre nézve a levertség s a dicsőség éje volt egyszermind.

Branicky gróf egy milliot ajánlott a palota felépítésére, s egy szegény szatócs 1500 rubelt, szerzeményi gyümölcsét. A czár egyszerű droskin utazván el Sz. Pétervárról, egy hosszú szakállú kaftános egyén felé közeledve, 25,000 rubelt vete a czár lábaihoz, s elfuta a nélkül, hogy nevét megmondta volna.

A téli palotát 1754-ben kezdé a nagy czárné építtetni s 1762-ben lön kész Rastelli gróf vezetése alatt. Nem határozhatni el minő rendhez tartozik az egész épület. Az első emelet oszlopai joniai rendűek, felebb corinthetai rendűek, s a görög keresztben végződő kúp byzant modorban készült.

A fejr márvány lépcsők a palota bejárásánál, az arcade-ok különfé faragványok, sardopol oszlopok, a legszebb, mi csak létezhet a földön. Lássuk belsejének. Ime itt a marsalok terme! utána a hosszú katonai képtár, hol azon 319 tábornok arczképei láthatók, kik 1812, 1813 és 1814-ben harczoltak, tovább a terem, hol nagy Péternek Mignard által élethiven eltalált arczképe függ; étterem; a fényes hangászati terem; Sándor terme; a császárnéé oszlopokkal, malachit asztal- s gyertyatartókkal; a koronaherczeg lakrésze, kinek termei mind aranyozottak, az asztalok mind lazul kőből készitvék, a császári kápolna, s a hely hol a korona gyémántjai tartatnak, ezek közt lát-

ható a 194 karat súlyú solitaire stb. mindezeket leírni akarni hiú törekvés volna. A téli palota nagy Péter utódaihoz méltó fényű s az ezeregyéjszaka álmainak valója.

A BALKÁNI HARCZ.

(HISTORIAI REGÉNY.)

JÓKAI MÓRTÓL

(Folytatás.)

Ali basa folytatá a látmányt.

— Arczra borulva fogadám a fényes tünemény szavait, midőn ismét szóla hozzám olly fájdalmas hangon, melly a szívet járta bennem keresztül: „Ali Tepelenti, tekints fel reám.“ S midőn felemelém arczomat, ime hét féles kardot láték a mennyei hölgy szíve felé fordulva, s a rémülettől zsibbadni érzém karomat „Ali Tepelenti! — szólt harmadszor is a hölgy — e kardokat te ütéd az én sebjeimbe, és az én vérem a te fejedre hull alá.“ — Én nyögve válaszolék: „hogy-hogy cselekedtem én azt, midőn nem ismerlek téged.“ És ő felelt: „a ki üldözi az enyimeket, engemet üldöz; és a ki megrabolja az én templomomat, engemet rabol meg; — nem te rontád-e le a tepeleni, durrazzói és tripolizzai egyházakat?“ — „Esküszöm, hogy újra fölépitendem azokat“ felelék én, kezemet szent fogadásra emelve. S ime e szóra egy kard kihullott a hölgy szívéből. — „Nem te raboltad-e el a szulióták gyermekeit — kérdé újra a mennyei jellenés — hogy belőlük mozlimeket nevelj?“ — „Esküszöm, hogy keresztyénekké teszem őket újra.“ — E szóra kiesett szívéből a második kard. — „Nem te ragadozod-e el a hajadonokat, hogy őket háremedbe vidd?“ — „Esküszöm, hogy szülőiknek átadom őket.“ — És lehullt a harmadik kard. — „Nem te gyűjtél-e roppant kincseket az árvák és özvegyek örökségeiből? — Én mindinkább földre sujtva felelék, — „Legyenek e kincsek a te szolgálatodra.“ És így számlálta el főbűneimet egyenként, s így esküvém én azoknak helyrehozását kemény törhetlen esküvéssel, s mindannyiszor lábaimhoz hullott egy kard. Végre csak az utolsó volt még vérző szívében, midőn azt kérdezé tőlem: „Nem halálra kerested-e ama két szulióta testvért, kik oltárom leghivebb védelmezői, nem fogva tartod-e őket börtönödben, s nincs-e szivedben haláluk elhatározva.“ Én ijedten tevém kezemet szívemre, mert valóban e gondolat benne volt, s tusakodva rebegém: „Oh mennyei tünemény, legerősebb ellenségem e két ifju testvér, esküdt elleneim, kik halálomra törnek, ha te pa-

rancsolod, ha te parancsolod, kezeikbe teszem ősz fejemet, s legyek én az ő hatalmukban, ne ők az enyimbén.“ — És e szóra kihullott szivéből az utolsó kard is, és ő felelt: „Tepelenti Ali, vedd e kardokat kezedbe és cselekedjél úgy, a mint mondád.“ — Ezzel felszálla ismét az égbe, a felhők bezáródtak utána és én egyedül maradtam, a hét karddal kezemben, melyekre hét fogadás volt írva. — Ezen tüneményt láttam én a mult éjszakán, és most gondolkozatok szavaimról.

A testvérek lelkük mélyéig meg voltak rendülve a mondottaktól. A mozlem férfi olly áhitattal, olly rajongó lelkesüléssel beszélt e tüneményről, hogy annak valóságáról kétkedni nem leheté, arcának megilletődése, szemének könyei, reszkető hangja bizonyíták, hogy érzi, a mit beszél.

A testvérek megvoltak hatva az ősz férfi visióitól, ki kézen fogva őket elvezeté magával kinstárába, megmutogató nekik a felhalmozott aranyat, ezüstöt, a vert pénzt, melly kádakra volt rakva és a rudakban álló öntött érczet.

— Parancsoljatok kincsemmel s azok szolgálataitokra álljanak.

És azzal kiválogatott gyémántjai közül több százezret érő darabokat s azokat Kleon és Artemisz kezébe adta e szavakkal:

— Ezeket a het a e r i a hadi pénztárának küldöm.

Hogyan? Mit akart Ali, hogy e titkos szövetséget emlité, mellynek tűz-aknáí épen úgy el voltak ásva egész Törökország alatt, mint az övéi Janina alatt. Tán e tűz-aknákat is felakarta vettetni?

Bizonyára Ali kezei Sztambulig és Bukarestig érnek!

Majd elvezeté a testvéreket fegyvertárába; ezrével voltak a legjobb angol és francia fegyvergyárművek hosszú ládákbán lerakva ott.

— Lássátok egy egész országot fel lehet fegyverzeni Janinából.

A két testvér felsohajtott, mindeniknek egy gondolatja támadt.

— Tepelenti. Szólt a leány.

— Parancsolj vélem.

— Te minekünk sokat ártottál, mi is ártottunk neked sokat; tegyünk úgy, mintha most látnók először egymást.

— Én rég megboesátottam tinéktek.

— Én elfeledem, hogy e helyen vőlegényemet megöletted s te felejtst el, hogy megöltük fiadat. Jusson eszedbe pedig az, hogy nem csak mi vagyunk foglyok e várban, hanem te magad is az vagy, körül zárva ellenségeid hadseregei által.

— Egyedül én vagyok itt fogoly, — szólt Ali lemondással. Allahra esküvém s a szent hölgynek fogadtam, hogy szabadon boesátlak benneteket és társaitokat mind. Mi történik azután velem tovább? Azzal nem törődöm. Ali megért a halálra. De ti rátok küzdelmes napok várnak még, s ha egyszer jö-

vend idő, midőn feleiteknek kincsre és fegyverre lesz szüksége, jusson ezetekbe, hogy az Janinában mindkettő van elég.

Artemisz kénytelen volt Ali szavainak valóságáról meggyőződni. A basa saját kezeivel választott ki két szép damaszk kardot fegyverei közül s azokat a testvérek oldalaira köté. Mint tért azoknak lelkébe a meleg önbizalom, fegyvert érezve oldalakon!

Azután levezeté őket fogoly társaikhoz, kiket a várudvarra kibocsáttatott tudtokra adá, hogy szabadon fognak bocsáttatni, s akkor hozatott bort és piláfot az újjongató fogoly-tömegnek s együtt hagyá őket saját arnautáival enni és inni, kik a bor kibékítő hatalmánál fogva nem sokára összeölelkeztek s örök barátságot esküdtek egymásnak.

Ekkor előhozatá Ali a legválogatottabb czélbalövő szuronyos fegyvereket s kiosztá a fogoly szulióták között, nem félt tőle, hogy egy pillanatban ellene fogják azokat fordítani. Azután megcsókolá a két testvér homlokát, s megáldva őket elbocsátá békével ama titkos alaguton, melly a városba vezet...

Künn ez alatt Gaskho bey táborában különös hírek kezdtek szárnyalni. Egy pár elfogott albán harczos, kit a házak kutatása közben leptek meg, midőn Ali visszavonult, megdöböntő felfedezéseket kezdte hallatni vallatói előtt.

Hogy a bey táborában levő szulióták mind egyetértének a janinai basával, egykori urokkal.

Valóban azt mindenki tapasztalá, hogy Ali pasa soha nem lövetett a szuliótákra, hanem inkább elhagyta a csatát.

A foglyok még többet is vallottak.

Hogy Kleon és Artemisz titkos összeköttetést tartottak Alival az alaguton keresztül, s önkényt fogatták el magukat.

Ugy kell lenni. Bizonyíták azok, a kik a legelső rohamot túlélték. Ali a hídfő tornyából támadt elő, a nélkül, hogy az ott levő szulióták egy lövés-sel is jelt adtak volna.

Azt is állíták az elfogottak, hogy a következő éjszakán egy újabb támadást fog intézni Ali az ostromló sereg ellen, s akkor a bey táborában levő keresztyének mind mellé fognak állani.

E mondák mind ijesztőbb változásokkal kezdtek elterjedni az egész hadseregben, itt ott kisebb verekedések történtek keresztyének és mozlimek között, az ozmanlik fenyegetni kezdék a rajahharczosokat, s azok féltükben mindenütt összetartó csoportokba vonultak.

Gaskho bey és Pehliván basa hirtelen hadi tanácsot hivattak össze e nyugtalanító jelenségre, s ott elhatározzák, hogy a görögöket le fogják fegyverezni.

E végett egy tömegbe állíták őket a tábor közepén, körülfogva ozman hadsoroktól s akkor nekik szegezve az ágyukat, kihirdeték előttük, hogy le fognak fegyvereztetni, s ha ellenállanak, összelövetnek.

A szulióták és albanok rémulten hallák e hirdetményt. Látták a vérszomju tömegeket magok körül és arra gondoltak, hogy mennyiszert megtörtént már, miszerint a fegyvert valaki letette a kezéből, hogy életét megmentse, holott éppen e fegyverrel menthette volna azt meg, s e tétoválásukban kiválasztának maguk közül tizenkét ifjat, kik menjenek el a vezérhez és kérjék tőle számon e félemlítő eljárása okát.

Gaskho bey különben is dühös volt már. Az ifjak merész beszéde még jobban felbőszítette; mind a tizenkettőt kivitette a tábor közepére, oda a felállított hadsorok elé, s megparancsolá, hogy fejezzék le őket, kihirdetvén, hogy mindenki így jár, aki egy szóval mer ellenkezni a kimondott parancsossal.

A tizenkét ifjut ott levetkeztették társaik szemeláttára, s a szokott felevágó óriást oda állíták hátuk mögé, hogy térdre buktatván őket, egyenkint ütőgesse le fejeiket.

De még egyét sem ütötte le, midőn Janina felől nagy lárma támad. A szabadon boesátott Kleon és Artemisz csapatja jött onnan, kik még a janinai toronyból látták a veszélyt, melly hitfeleiket fenyegeti, s éppen akkor értek oda, midőn Gaskho bey parancsának kiviteléhez készültek a csauszok.

A szulióták itt és amott megpillanták egymást. Egy óriási ordítás tölté be a léget. Fájdalom volt az és düh és a kétségbeesésben kitörő ijedtség. Azok előlről, ezek hátulról rárohantak a mozlim csapatokra. Egy pillanat alatt egy zürzavaros tömeggé volt bomolva Gaskho bey egész tábora, hol albanok és szipahik, szulióták, sáymsok és timarioták verekedtek minden terv, minden harci czél nélkül, ellenséget és jó barátot nem ismerve. Hasztalan tüzék ki a zászlókat az Alemdárok, hasztalan ordították magukat rekedtre a spahiláragák és a sorbadzsik, és maga az óriási Gaskho bey is. A hadsereg olly tökéletesen fel volt bomolva, a hogy semmi ellenség nem lett volna azt képes semmivé tenni. Délfelé a szulióták Kleon és Artemisz alatt elfoglalták a Lithanizzát, Gaskho bey pedig kétségbeesetten futott el egész Durazzóig. Mikor odaért, nem volt vele az egész hadseregből több tizenkét csausznál. Az egész ostromló had elszéledt a merre utat látott, kereketlen ágyukat, s felült szekereket hagyva mindenütt maga után.

Ali basa pedig szép csendesesen mosolyogva nézte a janinai vöröstoronyból, hogy veri az ellenség maga magát, hogy bomlanak szét az ostromló hadak ezernyi és ezernyi tömegei, a nélkül, hogy ő egy ágyulövést vesztegetne rájuk.

Mondám, hogy sokszor volt Ali már ugy, hogy nem volt egyebe annál az egy kardnál, és azzal az egy karddal visszaszerze mindent.

Az albán család.

Most hagyjuk egy kissé pihenni a hirt; hunyjuk be szemünket azon harczok elöl, mik itt következnek; hagyjuk elhangzani füleink mellett egy Ulysses, egy Ypsilanti, egy Kolokotroni neveit, kik mind a szultán trónját ingatták meg s kiket a janinai basa mind édes testvéreinek nevezett.

Vonuljunk mi e véres harczok alatt Dodona ligeteibe, hol egykori szent jóslatok téveteg hangjai még mindig megzendülnek a csendes ábrándozó előtt. Keressük fel ott ama csöndes kis völgyszakadékot, hová sem a jó, sem a rossz hir el nem szárnyal soha, mellynek lakosai nem tudnak egyébről, mint a mi fenyőfáikon innen történik; hozzájuk még az adószedő spahi is csak egy százdában egyszer vetődik a kivetett harácsért.

Halil Patrona feleségének háza nem áll már többé a csergő patak mellett, még a sirt sem tudja senki, mellyben a szép, a tündéri Gül-Bejáze lakott: Gül-Bejáze — fehér rózsza, nem nyilik az egész völgyben; ezt a nevet nem is ismeri ott senki, esa a legvénebb anyóka, mikor a fonóban körülülük a leányok, tud mesélni regéket, miket anyjától, vagy nagyanyjától hallott ő is, egy tébolyodott asszonyról, a ki itt e völgyben lakott, s minden este asztalt terített, minden éjjel ágyat vetett egy láthatatlan szellemnek, kit rajta kívül senki sem látott s kit ő férjének nevezett.

Ez örült nőnek volt egy fia, a kit Behramnak neveztek, derék, vitéz, bátor ifjú; sokszor megkergette társaival az epirusi rablókat, a kik a völgybe lecsaptak s teheneiket elhajtották.

Mellette lakott akkor az özvegy Khamkó asszony, kinek férjét agyonverték Tepelenben s ki fiával, a kis Alival ölében menekült a hegyek közé.

Az előtt jó szelid asszony volt Khamkó, de a mint az örült nővel kezdé társalogni, ő is olly háborodott lett, mint az; gyűlölni kezdé az egész világot s számtalanszor monda ollyan örült dolgokat, hogy szeretné meggyújtani négy részein az országot, hogy a lángok négy felül csapnának össze rajta s benne égne minden ember, a jók a gonoszokkal együtt. — Allah ne hallgasson meg illy szavakat.

Behram igen szelid férfi vala, már akkor több, mint huszonhat éves, a kis Ali még alig több tizenhatnál; de már ekkor is vad szilaj fiú volt s napokig elcsavargott hegyeken völgyeken át s midőn haza jött, rendesen hozott anyjának valami pénzt, vagy drágaságot haza. És senki sem tudta honnan veszi azt, csak Behram, kinek a fiú mindent megvallott, mert nagyon szeretete.

Ali aziró epta kalandorok társaságába keveredett s velök együtt eljárt a

falukat szerezni, gazdag kalmárokat meglesni az uton s osztozott a könnyen szerzett ragadmányban azokkal.

Valahányszor pedig pénz nélkül jött haza Ali, Khamkó anyja mindig pörpattal támadt reá, s nem hagyta nyugodni, míg új szerencsésebb rabló kalandba nem kezdett.

Behram szomoruan látta ifjú bajtársát e veszélyes uton, s valahányszor egyedül maradhattak, mindig tele beszélte lelkét igaz, józan gondolatokkal; miknek hatása meg is látszott Alin, mert apródonként el kezdte maradozni a rabló járatokból, s hogy anyjának még is pénzt mutathasson, juhait, kecskéit adogatta el, később eladta hosszú, ezüstveretes puskáját. Utoljára nem maradt egyebe a kardjánál. Khamkó asszony szidta Alit kegyetlenül, s ha enni kért, elkergette; a fiú eltévelygött az erdőkben, a cserjéken, ott élt sokáig erdei gyümölcsessel; végre nagyon megéhezett, s elbusultában egy örmény csapláros magányosan álló háza elé vetődék, ki éppen kinn állt az ajtójában. Ali úgy lépett eleibe, mint egy éhségtől veszendő szilaj farkas, s kardját kezében tartá. Az örmény ősz tisztos férfi volt, s mint meglátta Alit, azt kérde tőle: „mit akarsz fiam?” Ali elszégyenlélte magát az ősz tisztos tekintete előtt, s lesüté szemét s azt mondá: „el akarom neked adni ezt a kardot.” Pedig azon szándékkal volt egy perc előtt, hogy megölje őt vele. Az örmény elvevő tőle a kardot, s adott neki érte tíz zecchinot; azonfelül meg is vendéglé. Ali kard nélkül tért haza anyjához.

Khamkó asszony feje fölé látva fiát, elszörnyedve kiálta fel:

— Hova tetted kardodat?

— Eladtam azt; felelt Ali elszántan.

Az anyja felsikoltott e szóra dühében s vevén egy botot, elveré azal Alit úgy, a míg csak bele nem fáradt. A nagy izmos fiú engedte magát ütni és nem sirt és nem szólt és nem védte magát.

— És most láss guzsalyhoz! — kiálta rá Khamkó asszony, — fonyt szösz és tanuld az orsót pörgetni, ne add itthon a kenyeret hiába. Az olyan férfi, a ki kardját el tudja adni, nem való egyébre, minthogy rokka mellett üljön.

És Ali leült fanni.

Két napig állotta ki a gyalázatot, mit anyja elkövetett rajta, harmadnap visszament az örményhez, a kinek eladta kardját, azt orozva saját kardjával meggyilkolta, házat kirablá s felgyújtotta s azontúl lett belőle olyan híres rabló, hogy rettegte az egész környék.

Khamkó asszony még azután sokáig élt, s mindaddig rontotta Ali lelkét s addig tanítá őt gyilkolni megilletődés nélkül, a míg a fiú egyszer őt magát is meggyilkolta s éppen annyit törődött anyja vérével, mint a többiekével, kiknek vérébe anyja parancsára mártogatta kezeit.

Ezen fiúból lett Janina basája, Tepelenti Ali. Mennyi árulás, esküszegés, rablás, orgyilkolás után jutott ő e polczra! Hányszor nem volt már egyebe annál az egy kardnál és ravasz eszénél. De mégis sokszor eszébe jutott hatalmas legfényesebb korszakában ama két csendes gunyhó, hol ő és Behram laktak, kinek hírét sem hallá azóta s elgondolkozáék rajta, mi lett volna ő belőle, ha Behram szavaira hallgat; ha csendes, nyugodt életet fog élni? Bizonyosan nem illy hatalmas ember, mint most; de nem-e boldogabb?

Egyszer, midőn már igen nagy úr volt, fel is keresé a kis völgyi falut, mellyben együtt rejtöztek. Híre sem volt már akkor Behramnak; elbújdosott, ki tudja hová? talán meg is halt azóta. (Folytatjuk.)

A GULYÁS.

BALKÁNYI SZABÓ LAJOSTÓL.

Nagy mező a hortobágyi pusztá,
Kárpitját az ég reá ugy húzta,
Hogy körül azt mintegy betakarta,
S földre járnak csillagok le rajta.
És ez éggel kerített mezőnek
Térein szilaj vad tulkok nőnek,
Mebámulják a kelő nap arczát,
És megüzik a forgószél harcát.
A barm-örök gondosan vigyáznak,
S a gulyával olly helyen tanyáznak,
Elrejtett mély keblén a pusztának,
Hol talán még madarak se járnak;
Mert jaj annak! a ki arra tévedt,
Jobb ha otthon testamentomot tett;
Nincs buvóhely, nincs segély sehonnan,
És az irhát nem vinné el onnan.
Ritka ember válik ugy reája,
Mint gulyásnak Bandi bácsi vála!
Tulkok kedve volt mulattatója,
Ébresztője és elaltatója,
S ugy fogadta szavát a gulyája:
Mintha épen gyenerális volna! —
Történt egyszer forró nyár középben,
Hogy egy hintó tévedt arra épen,
Hol „bogárzott“ Bandi vad gulyája
Mérgelődve a pöcsik begárra.
A gulyának a pöcsik nagy átka,

— A tudja azt legjobban, ki látta —
 Csipi, marja a barmot hol éri,
 S a baromnak földre foly le véri;
 És ha kinja már magosra hága:
 Fut, s futtában elvész szemvilága,
 A gyepet felszántja, szarva lába,
 És beléje vész az álló fába. —
 Ama hintón vajh ki jársz? haláloed
 Nagy bizonynyal e pusztán találod,
 Nem lát többé háznéped, hijába
 Várja jötted házad ajtajába.
 Fut a hintó! s a Bandi gulyája,
 Mint az ömlő zápor zúg reája,
 Hortobágy reng, oly nagy dübbögése,
 Égre felhat szörnyü bömbölése.
 A lovaknak izzad forrva véri,
 A vad csorda már már majd eléri.
 Látja Bandi, szive lángra lobban,
 Egy tempóra keslovára pattan,
 Megiramlik, s ezt kurjantja szája:
 „Nem oda, hóh!” s im megállt gulyája
 Ép úgy állt meg s jobban tán annál is,
 Mint hadához szól ha gyenyeralis. —

* * *

Tornáczos felház áll egyedül magában
 Hortobágy vizének kelti oldalában,
 Sok szegény legények templomul tekintik,
 Bújokat gyakorta itt borral leöntik. —
 Betekint a csikós, a gulyás is belát,
 S itt leissza szépen a konventióját,
 Eszik jó gulyáshust hipp-hoppnak hírével
 S a gazdának aztán számol a fülével.
 Máskülönben, és ezt minden jól megértse,
 Jószágát az utas itt ugyan ne féltse;
 Messze jár harácsért a sas el, de ottan
 Hol költ, minden állat ellehet nyugodtan.
 A nagy pusztaságnak e várt menhelyére
 A gulyától üzött hintó is betére;
 Mert hogy Bandi bátsi a gulyának szóla:
 A végső veszély így elhárula róla.
 Hogy ki ült a hintón — rég levén felette —
 Azt a hir biz immár régen elfeledte,
 Egyszóval nagy úr volt ő minden bizonynyal
 Mert egy kis ládája tömve volt arannyal.
 S most im a hintóról a mint lepakoltak,

A kis ládakincsre sehol sem találtak.
Vajh! hogy hogy nem történt ennek elhagyása,
Ezen a nagy úrnak lón mély busulása. —

* * *

Bús az úr, de — zörren a kilincse!
Bandi bejön, s hátán ládakincse,
S azt letevén egy kis asztalkára:
„Jó uram — mond megkerüle kára
Egy kevésbé meghasadt a láda,
Sejtem benne hogy pénz van, de sárga.“
Látván kincsét, a nagy úrnak arcza
Nagy örömtől s kedvtől felsugárza,
S minthogy Bandi jót kívánás mellett
A szobából már távozni kezdett,
Szóla hozzá: „hó, állj meg barátom,
Mert tenéked van sok tartozásom;
Kérj! mi tetszik szádnak és szemednek,
Kérj! s örömmel teljesitem azt meg!
„Nem vágyok, mond Bandi — jutalomra,
Tisztemben volt menni oltalomra!
No! a láda? úgy sincs dolgom sűrű
S nem esett ki újjomból a gyűrű, —
Nem vetem meg még se szivességét,
— S megpödörvén a bajusza végét —
Annyi mint a! — szólt az ur szavára —
Hát nem lesz sok tán két pint bor ára?
Most az úr azt gondolá magában,
Tréfa van tán a gulyás szavában,
Vagy harag kezd benne tán fakadni;
Kérdés nélkül kellett volna a d n i!
S hogy ne legyen legkisebb panasza:
Harmadát a kincsnek átajánlja.
Bűnnek tartván Bandi vágyni többre,
Mint a mennyit érdemelni véle,
— S hogy szavával mondjam gondolatját:
Más zsirjával nem kené falatját, —
Szólt az úrnak tett ajánlatára:
„Nem kell nékem csak két pint bor ára,“
Újra szól az úr ígéretével:
„Érd meg hát e láda kincs felével!“
Bandi szóla: „Nem vágyok reája!
Mondom nem kell, csak két pint bor ára.“
Most az úrnak sértett büszkesége
Arcza pirján lángharagban ége,
S mond: „Ne hát mind! Vidd el ördögadta

És a kincset földre zúditotta. —
 „Nagy jó uram! hát haragszol immár?
 Engem úgyse! egy krajcár se kell már!
 Nálam mindig tömve áll a táska!
 Itt pediglen ihatom rovásra!“

ZRINYI A KÖLTŐ HALÁLA.

(EGYKORU KUTFÖK UTÁN.)

NAGY IVÁNTÓL.

„Sors bona, nihil aliud.“

Zrinyi jelszava.

Ki ne ismerné hazánknek a XVII. századnak e legjelesebb férfiát, kit remekírónk József Miklós regényében oly magasztosan dicsőített; kiről Jókai „Erdély aranykora“ regényében oly gyönyörű epizódot teremtett; ki egy személyben hős, hadvezér, költő és hazafi volt; kit a szomszéd oszmán rettegett, a külföld bámult és irigylett, a magyar tisztelt és szeretett. Ki ne ismerné a szigetvári Leonidásnak e hős unokáját, ki kétélű fegyverrel: észszel és karddal véste emlékét a haza évkönyveibe; ki hős volt a csatában, higgadt, józan a tanácsban, nyájas a társalgásban; hű a barátságban, fönséges a költészetben....

Ez volt Zrinyi a költő. Tetteit nem szükség leírunk; mind ez megvan történetiratunkban; csak halála körülményeiről nem vagyunk tisztában. Ez okból most, midőn már munkái a Nemzeti könyvtárban megjelentek, mielőtt ezekhez ígért életrajza is kiadatnék, nem lesz érdektelen e gyászos ravatal szemfödélét szellőztetnünk.

A történelemmel gyakorta úgy vagyunk, mint a csatával; csak bizonyos távolságról láthatjuk be az egésznek részleteit. A történelemben némely események, azoknak körülményei és rugói csak bizonyos kortávolságra merülnek fel a rejtélyek homályából, míg a vértől párolgó jelenben azokat a titok leple borítja.

A történelemben egyes körülményekre nézve néha szcrepelnek a szóbeli hagyományok is, mellyek mivel tán felsőbbség, vagy hatalmasak elleni vád, csak susogva, titokban terjednek nemzedékről nemzedekre; kételyt ébresztve a történetbuvárban, miszerint a hagyomány sokszor valószínűbb, mint az írott és kinyomott előadás. Így vagyunk gyakran a történeti eseményekkel: a jelen nem tudja, vagy nem meri írásba foglalni a tényt, az utóbbi kor

pedig már egy szó hagyományt bir ugyanazon eseményről, melly az irott adattal merőben ellenkezik. Megtörténik nem ritkán az is, hogy néhány évi időköz sok érdeket elsöpör, melly eddig az eseményt fátyolként elfödé.

Mind ezen eszmék Zrinyi a költő halála körülményeivel állnak kapcsolatban.

E jeles férfiú 1664-dik évben nov. 18-kán férfikora legvirágzóbb szakában, élte 44-dik évében lőn a sir martaléka. Történetíróink általánosán kizárólag egy vad kannali küzdelemnek tulajdonítják a szerencsétlen eseményt.

Az egykoruak, millyen Bethlen Miklós, a ki a vadászaton maga is jelen volt, emlékkönyvében *) szinte csupán a vadkanról beszél. A nem messze élő Pethő Gergely kronikájának folytatója még kevesebbet tud **). Cserey Mihály, ki egykoru atyja jegyzései után írta historiája elejét, csupán Bethlen Miklóstól, — ki az esemény idejében a bán, Zrinyi Miklós mellett volt Csáktornyán — hallotta azt, és írta le ***) , mit érdekesnek tartunk itt közleni saját szavaival, a mint következik:

„A bán vadászni kimenvén ebéd előtt, több elfogatott vadak között hozának egy vadkant is; mit a bán eleibe vivén, kérdi Bethlen Miklóstól: „Öcsém uram! Erdélyben szoktanak-e termeni ilyen vadkanok?“ Bethlen Miklós meg felel: „Kegyelmes uram, nagyságodat alázatosan követem, ennél sokkal nagyobbak is teremnek.“ A bán, mintegy megszegénelvén magát, mondja neki: „Ha tetszik kegyelmednek, ebéd után menjünk ki vadászni; meglátja kegyelmed, itt is, a horvátországi erdőkön találunk ennél nagyobbakat is.“ Az alatt az ebéd elkészülvén, a bán szokása ellen kedvetlen állapotban vala, nem tudván senki okát. Ebéd után megindulván feles puskásokkal, egész estig mind hajtattják az erdőket, és noha egyéb vadakat verettenek, de vadkant nem találának. Estvefelé egybegyülvén mind a vadászok, hogy haza menjenek a bánnal együtt, azonban egy jáger előfut, s mondja a bánnak: „Kegyelmes uram! ihol nem messze egy nagy öreg vadkant láttam.“ A bán örülvén neki, egy hosszú puskát veszen a kezébe, s bemegyén egyedül az erdőbe, megparancsolván, hogy a többiek másfelé álljanak lesbe. Meglátván a vadkant, hozzá lő, meg is sebesíti; a megsebesedett oktalan vad, szokása szerint, egyenesen a bánra megyen, és mivel hirtelen a puskáját meg nem töltheté, oldalán függő pallossát kirántja, s nagy bátran a vadkan eleibe futamodik s hozzája vág, de a vadkan agyarát találván, a pallossa kettétörök, és azon sebeszéggel a vadkan neki agyarkodván, az egyik lábát a bánnak erősen megsérti, melly miatt megtántorodik, de ugyan el nem esik. Nem lévén már fegyver nála, küzdelembe in-

*) Memoires historiques du Comte Bethlen Miklós a Haye. 1759.

***) Pethő Gerg. Kronik. Kassa, 1754. II. 25.

***) L. Cserey M. histor. a Nemzeti könyvtárban 30. s. k. 1.

dul a nagy oktan vaddal, és a földre lenyomja s a hasára ül, a két fülét két kezével erősen megragadván, úgy hogy a vadkan alatta megsem mozdulhatott. Ha akar vala, könnyen kiálthatott volna, mert ott a sűrűben nem messze állottanak lesben sok vitéz szolgálai s puskásai, kik megsegélthetik, és a vadkant alatta megölhetik vala: de a régi híres vitéz ember szégyennek tartván egy vadkan megölésére segítséget hívni, midőn gondolkodik miképen ölhetné, jut eszébe, hogy az övében hüvelyestől volna kése; azért egyik kezében a vadkan fülét kiereszti, hogy kését kivonván a torkába verje; a vadkan is, tágván egyik füle, erősen megrázkodik, és hirtelen a bán a vadkan hasáról a földre leesik, a vadkan is hevenyében hozzája vág agyarával és a torkát kiszakasztja.

Ebben semmit nem tudanak a veleválók, de midőn az előszöri lövés után annyit késnek abban az erdőben, nem tudván mire vélni a dolgot, arra felé sietnek, szintén akkor érkezvén oda, midőn már a földön fekvő bánnak a vadkan torkát kivágta volna. Megbusulván a szolgálai, a vadkant ugyanazon helyben megölik, a bán pedig a földről fölemelék; kinek torkán levő nagy sebét mikor meglátnák, a maga keszkenőjével beakarván kötni, a szinte meghaló nagy vitéz bátor fejedelmi ember azt mondja szolgálainak: „Semmi édes fiaim, semmi; ne kössétek be,“ annál többet nem szólhata, hanem meghala. Kinek holttestét hintóra tevén, nagy sirással Csák-Tornyára beviszik, ott temeték el, nemesak Horvátországnak, hanem egész Magyarországnak, sőt az egész kereszténységnek nagy keserűségével. Így vesze el sat.

Sokat lehetne ezen előadás ellen gördíteni, mi egy részben annak alapját renditené meg; mert miután a vadkannali küzdésnél senki jelen nem vala, és az előadás szerint „ebben semmit nem tudának a vadászaton jelenlevők,“ hanem csak a bánnak késedelmes elmaradása után sietvén fölkeresésére, akkor érkezének oda, midőn már a földönfekvő hősnek nyaka kivágva volt, és már egy szónál tebbet nem szólhatott, és így a történeteket maga már el sem mondhatá; — honnan és ki tudá mégis a tusát ekép leírni, ha az úgy történt. — Más részről azonban éppen ez előadás is elég anyagot nyujt az alább előadandó gyanúk és adatok valószínűségére, mellyek az előadásban minden erőltetés nélkül beilleszthetők.

Igaz, hogy Cserey Mihály a főlebbi előadás után beszél egy vadászról is, ki Zrinyi szolgálatába lopta magát, keresvén az alkalmat, hogy a nagy embert valamely vadászaton lelőhesse, és a ki éppen az említett vadászaton meglelvén az alkalmat, midőn a bán a vadkannal tusakodnék, egy sűrű helyről, mintha a vadkant akarná meglőni, úgy lőtte volna meg a bán fejbe. — De ezt Cserey csak mint hirt írja. — Hasonló hirről beszélnek mások *) is. De bizony-

*) Katona, Hist. crit. XXXIII. 587—590.

talán hírekre a történetíró nem támaszkodhatik. És mégis e hír folyton élt és terjedt történeti hagyományként, a nélkül, hogy szerzőjét tudhatnók.

Erre nézve nem csekély világot áraszt egy olasz egykori történetíró: Galeazzo Gvaldo Priorato. Ez midőn munkája 2-dik kötetét írta, akkor még Zrinyi haláláról csak azt tudá: hogy „1664-ki nov. 18-kán vadászat alkalmával egy a vadászok által megsértett dühös vadkan sebes futásában Zrinyit lábánál lökvén meg, a földre taszítá, és azután agyaraival torkán sértvén meg, félholtan hagyá. De nem sokára savoiard Magliani kardjára támaszkodva kiadá lelkét.“

Azonban ugyan csak ezen író később midőn munkája 3-dik kötetét írta, egészen másképen adja elé a gyászos esetet; szavai ezek:

„Gróf Zrinyi Miklós meghalt 1664-ben vadászat alkalmával, megöletvén nem egy vadkantól, mint híre terjedt, hanem puskalövés miatt a szemek alatt, a mint azután a golyó a fejében megis találtatott a nélkül, hogy tudatnék valjon a lövés N* * sdy (?) parancsából; avagy csupán esetleg saját Angelo nevű apródjától, ki a vadkant akarván leteríteni, helyette urát találta.“

Ennyit tudunk meg Zrinyi haláláról ezen egykorú író után, kit mint idegent nincs okunk gyanusítani, hogy a vadkanon kívül a halált még emberi kéz működésének is tulajdonítja.

Ezek szerint kétségtelen, miszerint a nagy ember halálára nézve a vadászat alkalmával a vadkan általi megrohanás csak alkalom volt arra, hogy a nemes életnek golyó vessen véget. Eszközlé-e ezt azonban irigység vagy bosszú, avagy esetlegesség: az kutfőink után is még eldöntetlenül marad. A gyilkos tudva nincs. Galeazzo N* * sdyt gyanusítja, de ez egyetlen is valószínűtlen állítás.

Zrinyi kora halála által, jelszava megfordítva teljesült.

A HAZUDÁS.

In that whirlpool all sinks but with.

Bulwer.

Ugy tetszik, mintha az emberi természetnek tulajdonképeni rothatag része a hazudás volna, habár az a hazudás atyjától az ördögtől is származott légyen.

Legrégibb könyveink az embereket mind egyenesen hazugoknak nevezik, s az első büntettet nem Kain testvérgyilkolásától származtatják, hanem az első hazudástól.

Dávid is ekképen sohajtozik: „Mért szeretitek a hiábavalóságot, s mért kedvelitek a hazugságot.“

A természet romlatlan gyermeke azonban az igazságot látszik szeretni; művelődés által estek az emberek igazságiszonyba, mi valódi erkölcsi betegség, mint az ebek viziszonya, midőn megvesznek.

Némelyek csupán korlátoltságból hazudnak, mert megszokott s betanult eszmekörökben békével szeretnek maradni, mások rossz lelkiismeretből, ismét mások pajkosságból, mások meg szokásból, minélfogva egyik hazugság a másikat vonja maga után, míg végre az igazság és jog ösvényéről tudtunk nélkül eltérünk.

Ki naponta idegen társaságban van, önmagában ritkán, sok tárgy fölött vagy épen nem nyilatkozhatván, vagy csak a társaság szellemében, végül hazuggá válik; azért házias öregeinknél ritkább volt a hazug ember.

Ha a régiek közmondátát követnök: egy hazugsáért egy pof!?

Az igazság az ég leánya, azért is lakik az égben.

Az igazságszeretet első vonása az erénynek, mely ugyan ritka. Hány keresi az igazságot az igazság végett, vagy épen szereti? el van az temetve a hazugságok és pártok iszapjában, és veritas odium parit.

Az igazság kevesbé teszi az embert boldoggá, mint a tévely és csalódás.

Az igazság mez nélkül festetik, halljuk a meztelen igazságot is emlegetni, azért úgy látszik, hogy az szegény, s a drágaság miatt a fővárosokban nem élhet. Itt találhatóni igazi virtuozokat, kik már észre sem veszik mikor fillentenek.

Hufeland a jellemgyenességet az élet hosszabítás eszközei közé sorolja, de erről soknak úgy nincs fogalma, mint Antoninus császár verissimus dicső melléknevéről, azért is vénülnek meg olly kevesen.

Igazság után törekedünk, de vélemények igazgatják a világot, s a küzdés jutalma többnyire igazságtalanság és kétely.

De olly nehéz is az igaz megkülönböztetése, mint az erény- és bűné, s ki meri önmagáról állítani, hogy soha még el nem torzítá az igazságot hozzáadás vagy elvétel által?

A talán szócska a legigazabb szó nyelvünkben, s legszebb jogtani záralék a *clausula rebus sic stantibus*.

Stoa komoly követői a bölcs előnyei közé számitják az alkalmas időbeni hazudni tudást, Plato gyűlöli a hazugságot, azonban azt megengedi az orvosoknak.

Rousseau és Kant igen hajlandók a szigorra e tekintetben, de melyet ők magok sem bírtak megtartani; amannak öt természetes gyermekei voltak, s a kérdésre: vannak-e gyermekei? nemmel felelt, később félórával jut eszébe, hogy ezt is válaszolhatta vala: micsoda kérdés ez fiatal nőtől egy agglegényhez? Rousseau állítá, hogy vannak igazságok, melyek sem ártnak, sem használnak, melyeket tehát senki orrára sem kell bigygyeszteni. Jean Jacques bizonyosan száz perczenttel jobb volt mint Voltaire; de valamint ez mindig betegnek képzelte magát, amaz meg mindig szegényebb- és szerencsétlenebbnek.

A perzsák nevelése e négy pontból indult ki: jól lóni azaz nyilazni, jól lovagolni, nem venni kölesön s nem hazudni. A két első mesterségtől megkimélt bennünket az állandó hadsereg, de annál fontosabb lehet ránk nézve a két utolsó pont, miután a harmadik a negyedekre vezet. De nem alapul-e a módosság minden elmélete hazugságokon? ilyen szabályaink valóságos hazudás-rendszert képeznek. Némelyek azt mondják, hogy mióta a színjáték főelvezetté vált, a hazudás naponta általános leve*). Van is a dologban valami, mert az érzékiség finomabb; az erkölcsiség dur-

) Akkor hát Pest-en kezdünk nagyon igazak lenni, mert itt a színjáték nem főelvezet. Szerk.

vább lesz általa. Mi illeti az adósságbsinálást, ez is összeköttetésben áll a hazugsággal, de még mi több, urias és előkelő is.

A hazugságokat négy osztályba sorolhatni. Első helyen állnak az ex offo hazudások. Igy Timur a sebastiai várórségnek esküvel ígéré, hogyha megadja magát, vért nem fog ontani, — és mind elevenen temettet el. Antigonus egy macedoni király még most is ígérő melléknévvel bír a történelemben, mi nem is valami feltűnő; megosztják azt vele sok nagyok. In officio, szükség törvény bont. Háborúban kell hazudni. Az ügyvédeknek szinte ex officio kell hazudniok.

Második osztályba teszem a szépízlési, irodalmi hazudságokat, mellyek nem csak az egész költészetet átjárják, elkerülhetlenek azok a hirlapokban, az önkészítette s fizetéses bírálatokban, de uralkodik az még a történelem anecdotáiban is.

Harmadik osztályhoz tartoznak a privathazugságok, embertársaink károsítása végett, mellyekhez képest a hiúsági és jóakaratu hazudságok valóban erények.

A negyedik és legártatlanabb osztály az udvariasság és illemi hazudságoké, ezen alapszik az udvariasság codexe. Mert mi egyéb az udvariasság, mint a szerelem finom hazudságai? Nyájassági hazudságok (hazájukban compliment) sokszor első lépés volt a szivekhezi közelítéshez, a szerencse és sikerre. A béke végett, vagy ha épen kedvesek akarunk lenni, szükségesek az illetén hazudságok, különösen kis helyeken, mint például K u l á n : hallgatni eszélyes, de mindent s z é p -, j ó - s h e l y e s n e k találni, evvel még messzebb megyünk, s a jó Isten, ki más dolgokat ujjain keresztül néz, az udvariassági hazugságokat csaknem írja bünlajstromunkba. (Folyt.)

BÁCSKAI DEMOKRITOSZ.

SZINMŰIRODALMI LEVELEK.

SZILÁGYI VIRGILTÓL.

V.

Dobsa az újabb kor növendéke. A két kötetben előttünk fekvő egészen ujra átdolgozott négy színműve alapította meg írói hitelét, miután azok a nemzeti színpadon előadattak.

Mielőtt szólanék rólok, legyen szabad őt a finomabb társaséletű szabályokhoz képest pár vonással bemutatnom.

Mult october 6-kán lépett a harminezba. A Maros partján látott először holdvilágot. Atyja Sámuel most is Makón lakik, s anyja egy francia hölgy Du-Bois Amália. Az első messzebb kiható benyomásokat egyik tanítójától Hajnal Ábeltől — most békési pap — nyerte, ki vele a szavalást korán megkedveltetvén, vágyai a színművészet felé irányultak. Debreczenben végzé a jogtanulmányokat és aztán Csánádban t. aljegyzővé neveztetett. Az 1843/4-ki országgyűlésre választott követekkel Pozsonyba ment, és 1844-ben Győrött és Pesten, következő évben pedig Debreczenben és Győrött mint műkedvelő a színpadon vállalt szerepeket.

Gazdag atyjának sehogy sem volt kedvére ezen pálya, s hogy azt egészen elfelejtse fijával, hogy jó útra térítse, külföldre küldé utazni. Dobsa kapott az alkalmat, és elment, hogy magát — a színészetben kiképezze. Németországot, Angliát

beutazván, egy évet Franciaországban tölte, s itt találkozott a forradalommal. Haza jött és egy vigjátékot irt „Martius tizenötödike“ czimmal öt felvonásban; tömve képekkel és komikai helyzetekkel; meg is neveltette a közönséget derekasan, de e műben hiányzik még a drámai belérték.

Kosgyánban 1849 végén faluzván, megirta „Öcsém házasodjál“ czimű vigjátékát, s aztán hozzá fogott Brumon marquishoz (most „Könyelműség“). 1850 elején Pestre jött, s aztán nehányszor fellépett a győri színpadon. Öcsém házasodjál czimű vigjátéka ez alatt a pesti bíráló választmány által elfogadtatván, Brumon marquist bevégezte. Most Pesten tölte négy hónapot, s itt készült a „P a c s u l i v i l á g i s m e r e t e;“ egyszersmind Guttemberg eszméje megszületett. Szintezen évben jött ki első novellája „a kiábrándulás“ (a nők könyvében). Ősszel falura vonult azon szándokkal, hogy dolgozni fog, és két havi távollét után „Guttenberg“ drámával tért a fővárosba vissza.

Ez idő óta néhány novellája jelent meg a lapokban. Egy színész naplója; Bettyár; Grisette; Quaterno; és legközelebb egy kötetben Lidia czimű regénye.

Mindez azonban itt mellékes. Dobsa előbb lett színműíró; csak azután novelista. Mit ha nem tudnánk is, magok e beszédek tesznek tanubizonyságot a felől, hogy tanulmányainak tárgya kezdetben a színműirodalom volt.

Lássuk színműveit.

Ö c s é m , h á z a s o d j á l ; vigj. 3. felv. Először adatott 1850. mart. 22.

Midőn szerző e színművet irta, kedélye még mindig a Párizsban látott vigjátékok emlékének élénk benyomását hordozá, s híven tükrözi e színmű azon felfogást, melylyel Dobsa választást tőn az előtte lebegett példányok között.

A történet folyama könnyű, természetes; a jelenetek egymásba fűzvék mint egy egészet képző láncszemek, és ámbár a darabban olly komikai jellem, melly a bonyolításra vagy fejlődésre határozottan hatna, hiányzik, és ámbár vigjátéka jellegét egészen a helyzetekben fekvő komikumban látjuk kifejezve: de egyáltalánfogva nem lehet mondani, hogy a helyzetek előidézése s az alakítás fölött a véletlenek vaudevilleszerű ziláltságának bélyege uralkodik.

A szereplők saját akarattal bíró alakok, és minden helyzet a cselekvő egyéniségek hatása alatt fejlődik.

A véletlenek nincs, vagy ha van is, de igen csekély s alig észrevehető, minden esetre másodrendű szerepe van. Ez magában is mindig olly érdeme egy vigjátéknak, melly a hol föllelhető, elismerést érdemel, s okvetlenül kiemeli a darabot azok sorából, mellyekre azt mondja a közönség, hogy „semmi sincs benne, hanem egyszer meg lehet nézni.

E vigjátékban Kálori egy gazdag birtokos házasítani akarja kis öccsét Olivér és Armandot, kit mintegy örökben tart. Ármánd szeret egy leányt, de Olivér a szeles könnyelmű ifjú nőül akarja azt venni s eszközli, hogy Ármánd látogatása a leány nénje által megszüntetik. Ármánd a leányt hűtlennek hiszi s azért azt mondja, hogy nem házasodik. Kálori nejét Rózáat bizza meg, hogy beszélje Ármándot a nősülésre, Rózáat, a ki szerelmes az ifjúba. Ármánd nyilatkozik szerelméről, elérhetlen vágyáról és ezt Róza magára veszi. A lesben állott Olivér szinte illy véleményben van s miután Ármándnak a leánnyali találkozója közbejött, tervet készít nagybátyja kizárólagos kegyének megnyeréséhez, s elhatározza, hogy Rózáat keveri e légyottba. Kálorinál ez sikerül, de mivel az öreg felvilágosításokat kap, Olivér ki Róza által vissza-

utasított, új ármányt sző s Rózát egy levéllel Ármánd nevében, kiről tudta, hogy azon éjjel Irmát elakarja szöktetni, légyottra kéri, hogy aztán leálarcozza. Ármánd ezalatt egybekel Irmával, és azután a szobaleány küldetik Olivérhez légyottra Róza öltönyében. Olivér kijátszva, a nejére gyanakodó Kálori megnyugtatta, Ármándnak ismét javasolja a házasságot, s Róza jelenti, mikép már csak nejének bemutatása van hátra.

Könnyedséggel és érdekesen van a tárgy keresztül vevé: szövedékében semmi erőltetés. Mindössze is pár jelenet az, mellynek kihagyása a darabnak előnyére szolgálna.

Illyen az első felvonás 2-ik jelenetében az, midőn Olivér és Ármánd vastag kifejezésekkel illetik egymást (Olivér: Uram a majmok is kiszoktak esni a kegyből. Ármánd: Uram a farkasok nem nyernek általa), közvetlenül az előtt, hogy Olivér aztán szerelének titkát akarja Ármándra bizni. Illyen még a 2-ik felvonás 3-ik jelenete, hol Demeter kertész meghatározza, hogy a szobaleány a virágok mely fajához tartozik.

A második színmű:

K ö n n y e l m ű s é g; szomorújáték 4 szakaszaan. Először adatott 1850. oct. 1.
(Vége köv.)

TARKA KÉPEK.

IRODALMI ROCOCÓK.

XV-ik századbéli magyar irás.

Egy nemeu nemeu napon juve Béla kyrál az eu leányához, mikoron eleyben hívatta az leányát de zent Margyt azon nem mere az eu atyának eleyben menny, az eu atyától való féltében, hanem elfuta az zent zúz soror candidához, és kéree ez sorort, hogy foltot vessen az eu kentesének uyára; ez soror megfoldoza, mert mind elzakadozott vala az eu kentesének uya, és ki lachoyg vala eu karyának husa. Ennek utána elmene az eu atyához.

Sirkerti emlékiratok a mult századból.

Itt fekszik egy fösvény, a ki semmit se tett
Ingyen életében; s felette gazdag lett;
Még a sirjában is azon van bánatja:
Hogy ezt az utazó ingyen olvashatja.

Álj meg utonjáró, ne menj olly sebesen,
Végy példát az itten fekvő sebesen,
Egy sebesért maradt itt sok sziv sebesen
Midőn nem is vélték, hogy rajta seb essen.

Egy görög observatioja a XVII. századból.

1. Harminczhét nap van minden esztendőben; ha az ember azok valamelyikén megbetegszik: bizonyosan meghal.

2. Azon napokon született gyermekek vagy igen rövid életűek, vagy szegények és magtalanok lesznek.

3. Ki e napokban megházasodik, azt felesége elhagyja, ha pedig történetesen együtt maradnának: nyomor- és bánatban fognak tengődni.

4. E fatalis napokon valami nagy dologba ne fogj; hosszú utra ne indulj; se ne vess, se ne ültess, mert bizony megbánod.

E napok pedig következők:

Január: 12. 14. 16. 17.

Február: 14. 18. 22.

Martius: 15. 17. 28. 29.

April: 4. 20. 21.

Május: 7. 16. 28.

Junius: 2. 7. 18.

Julius: 15. 17. 21. 26.

Augustus: 16. 17.

September: 16. 20. 23.

Oktober: 2. 26. 28.

November: 3. 14. 18.

December: 7. 18.

A fentisztelt nemes Macedónak historiai és delejes buvárkodását sajnálom, hogy meg kel buktatnom, mert én, ki ez ántik számtani emléket közlöm: e napok egyikén születtem; házasodám; esaptam fel mezei gazdának, s nagyszerű vállalatokba bocsátkozám, . . . s élek, s nemesak élek, hanem virágzó kedélyzeti állapotban élvezem napjaimat; feleségemtől nem hogy elváltam volna, sőt december 7-én ünneplém vele arany menyegzőmet; továbbá, számszerint tizenkettőre haladó ép egészséges fiaimat azon hónapok névjegyére kereszteltetem, mellyekben világra jöttek, s történetesen mindenike más más hónapban született; . . . végre pedig nem hogy elszegényedtem volna, sőt itt ott tetemes mennyiségű s felmondhatlan tőkepenzeim heverésznek.

KÖZLI BERNÁT GÁSPÁR.

Jó régen már 50, 60 esztendőnél is régebben, az angol parlamentben bizonyos vétség ellen olly törvény hozatott javaslatba, hogy a ki abban találtatik, fizessen 50 font sterlinget. Ezen birságnak fele aztán az országot, fele pedig a vádlót illesse.

Midőn e közben szokás szerint harmadszor felolvastatnék a bill — tetszett a követeknek a pénzbeli büntetések helyett a hét esztendőre való számkivetést szabni.

Azonban ezen módosítást olly kevés figyelemmel tette meg a titoknok, hogy kijövéen a sajtó alul a módosított törvényjavaslat, a közönség ezt olvasá:

„A ki n. n. véteken találtatik, 7 esztendőre számkivettetik, mellynek fele az országot, fele pedig a vádlót illeti.“

Segur egykor összetalálkozott Soines gróffal, s így szólítá meg azt :

— Igaz-e uram, hogy ön engem egy társaságban, hol engem elmés embernek neveztek, azt mondá: hogy ostoba vagyok.

— Uram, — válaszolá a gróf — mind ezen tréfából egyetlen egy betű sem igaz, mert én soha sem valék olly társaságban, hol az urat elmés embernek nevezték, s így nekem az urat soha sem is kellett ostobának mondanom.

Dr. Swiftnek az a furcsa és bolondos szokása volt, hogy sokszor egész nap is elsétálgatott inasával, a nélkül hogy valamit evett volna.

Egyszer ez a különös sétadűh annyira megszállotta őt, hogy Londontól már mintegy négy órai távolságra járt, midőn egy emberrel találkozott, a ki inasát igen jól ismerte.

— Ugyan az Istenért! — monda az ismerős egyén az inashoz fordulva — mit keresnek ennyire a várostól?

Az inas egyet köhintett a boszuság miatt, aztán válaszolá:

— A mennyországba vivő utat, — uram imádkozik, én meg bőjtölök.

Egy angol egyszer így végezte testamentomát:

„Feleségemnek, ki olly szerencsétlen volt, hogy illy vén bolonddal kötötte be szemét, meghagyom, hogy ezen hibába másodsor ne essék.“

Colmarban egy híres ügyvéd, a straszburgi holondok házának végrendeletben 100,000 frankot hagyott, ilyen kifejezéssel:

— Bolondoktól kaptam; bolondoknak hagyom.

Egy angol nemes Dumfriesben meglátogató a híres scot költő, Burn Robertnek özvegyét; s emlékjelül valami kéziratját kérte az elhunyt költőnek. — Az özvegy kijenté, hogy már semmi ollyas tulajdona nincs, mit e végre adhatna, mivel már férjének minden kézirateit elajándékozgató.

Azonban az angol nem egy könnyen hitt az asszonynak, mi végett újra sürgeté kérését teljesíteni.

Ámde az ismét az előbbi felelettel adott ki rajta.

Mit sem használt ez a mentegetődzés. A nemes ur ujolog felszólalt, és ujolog kérte az asszonyt az elhuntnak valami kéziratáért.

Végre az özvegy megboszankodott ezen a tolakodáson, és némi kigyulladt szenvedélyt mutatva mondá:

— Ha csak az ur engem magamat el nem vesz, nem látom át, mit adhatnék elhunyt férjem emlékéül.

A nemes angolnak sem kelle több. Legott elhagyá az özvegyet — és odébb állott.

DONPIERRE.

BÉCSI SÉTÁK.

XVI.

Febr. 9.

A kinek szive teli és erszénye üres, annak nem tanácslom mostanában a „Grabenen“, „Kohl-“ vagy „Neymarkton“ végig sétálni; mert a pazarfényű kirakatok, miket itten látand, szivét mindenféle vágygyal egészen a pukkanásig fogják megtömní, erszényét pedig egészen fenekig fogják üríteni, és ha már is odáig lenne, úgy minden bizonynyal keresztül lyukasztják azt Rettenetes fényüzés! Soha sem örültem jobban, hogy feleségem nincs, mint ezen a farsangon. No ez kellene még! Hogy is ne? 3—400 pengő forint egy báli ruha! 100—150 pft. egy shawl, 40 pft. a fejk, 40 pft. a mell-ék, vagy 10 pft. a lábék (alias cipő és strimfli) — nesze neked már hamarjában 640 pft. azaz hatszáz és negyven pengő forint — tizenhatszáz rénes forintok; Most hol van még a fübbevaló, karperecz, nyakék, gyűrű, óra, láncz, legyező, keztű, kendő? Aztán hol van még a fodrász, czukrász, szobász, czipász és fiakerász? — O tempora, o mores! Meddig kell még nekem bécsi sétákat irnom, míg képes leszek egy hölgynek saját pénzből ilyen bálöltözetet készíttetni? — Mondom néktek inditsatok válópert.

Egyébiránt a mindenről gondoskodó divat a férfiakról sem felejtkezett meg, ők sem húzzák a rövidebbet, sőt olly hosszút húznak, hogy magok magokba belebotlanak, értem a talárformájú kabátokat, mikben alkalmasint már önök is gyönyörködnek. Szeretném látni azt a genialis szabóagyat, mellyben ezen óriási divateszme szülemlett; úgy képzelem, hogy sok hasonlatossága lehet egy itteni regényíró agyával, kinek fő force-a szinte a hosszúság.

Ha már szóltam a divatról, mért ne szólnék már a tánczról is? hisz mind a kettő a farsang történetébe tartozik. Legelőször egy curiosumot. Önök ugyan már rég ismerik a körtánczot, de azért mégis mernék fogadni, hogy annak származását egyikük sem tudja. A körfranczia táncz! A ki nem akarja hinni, jöjjön ide Bécsbe, olvassa el egy bizonyos vigalomnak nyomtatott tánczrendét is fogja látni — „Coeur-Tanz.“ Minden törekvésimnek nem sikerült elhíttetni a tulajdonossal, miszerint ez nem a franczia „coeur“ hanem a magyar „kör“, ő makacsul ragaszkodott véleményéhez. Vigasztalásomra a franczia négyes úgy volt írva, hogy „gadril.“ Boszankodjanak ők is.

A többi tánczok közül leginkább érdemel említést az úgynevezett „polka mazurka“, melly ez idén már igen nagyon divatoz, melly tiszteletre egyébiránt érdemes is, mert igazán gyönyörű és plastikus.

A mi a táncz-zenét illeti, csak annyit mondhatok, hogy alig van egy darab, mellybe az „El Ole“ nem lenne beszöve. Oh halhatatlan Pepita!

Ennyi bolondság után illő már, hogy valami okosat is mondjak. No hát halljanak okosat és örvendetést.

Az idevaló magyar tanuló ifjuság, különösen a technicusok, magok között pénzt gyűjtenek a Garai-árváknak s az eddig begyűlt összeg már is megközelíti a 200 pengőt.

Aztán mondja még valaki, hogy a napi sajtónak nincsen befolyása a társadalomra.

H.

V I D É K I S Z E M L E.

Deés, jan. 23-án 1854. — A melly nemzet irodalma emberei iránt kegyelettel, részvéttel viseltetik, az életrevalóságának csalhatlan jeleit adja, minden illy jelenség méltó öröme ragadja a hazafi kebelt, illy örömmérettel veszek tollat kezembe, megírandó az ezen hó 22-én Deésen a társalkodó egyesület teremében, felsőbb engedélyvel a szegénységben elhalt költő, Garay János, hátrahagyott árvái felsegélésére rendezett szavalati és zenészeti estély eredményét, melly nem valami nagyszerű, de annál kedvesebb, mert érdekessé teszi azon lelkesedés és általános részvét, melylyel az ügy felkaroltatott s az ige testesülve lőn, más felől bizonyosága ez annak, hogy csak el kell találni a valódi kulcsot, azonnal megpendülnek a részvét hurjai a nemesen dobogó kebelben. Pedig az illyszerű vállalatok kivitele nem kevés nehézségekkel szokott összekötve lenni, felül kell emelkedni a mindennapiság gőzkörén, a haszontalan mendemondákon, hogy le lehessen küzdeni az előítéletek s balvélemény hydráit, s ha a küzdelmet méltó siker követi, a tiszta öntudat jutalmán kívül meg van az elismerés jutalma is. Illy jutalmat arattak Torma István és Pataki Ferencz hazánkiai is, kik ez estéli szellemi élvek létrehozásán munkáltak, az ő érdemök, hogy a művészi tehetségeket a socialis téren a jótékony célra egyesíteni, összpontosítani tudák — a résztvevők, hogy tehetségüket egész hazafi buzgósággal felajánlani nem vonakodtak, a közönségé, hogy lehető szép számmal megjelenése által a törekvést méltányolni s a szegény árvák javára a jótékonyosság oltárán áldozni sietett.

Az estély tárgyai voltak 2 szakaszban: 1. Garai megidvezülése, legenda, irta és szavalta Medgyes Lajos. 2. A Kunok című dalműből változatok zongorán Czecz Róza k. a. által Vajna Sándor fuvola kíséretében. 3. A tulvilági kép Vörösmartitól, szavalta Pataki Ferencz. 4. Az Attila című dalműből zongorán Ferentzi Laura k. a. Hűtlen kedvesemhez, Száz Károlytól, szavalta ifj. Tóth Pál. 6. Galgóczi csárdás, zongorán Czecz R. k. a. által. A II. szakaszban 1. csárdás, szerző Salamon, zongorán előadta Ferentzi Laura k. a. 2. A vár és kunyhó, irta b. Eötvös József; Pataki Emilia által lett volna szavalandó — kinek gyengélkédese miatt fivére Petőfi Sándor Órült-jét szavalá. 3. Hunyadi László hattyu dala, zongorán Czecz Róza k. a. által Vajna S. fuvolakíséretében. 4. Gondolatok a könyvtárban, irta Vörösmarti, szavalta ifj. Roth Pál. 5. Linka és Nabucco című dalműből változatok zongorán Ferentzi L. k. a. által. 6. Komáromi utó hangok, induló, zongorán Czecz Róza k. a. Vajna S. fuvola kíséretében.

Nem czélom bírálatot írni az előadások felett, mert a résztvevőket bírálaton felül emelte a legnemesebb czél iránti buzgalom, de mégis meg kell említenem M. L. legendáját, mellyet ide mellékelve küldök — a szépen zongorázó hölgyeket, a részvét angyalait, kik mind megannyi fehér galambok, a honszeretet olajágát hozzák a jótékonyosság oltárára, a kedves fuvolás Vajna Sándort, ifj. Roth Pál és Pataki Ferencz érzelemdús szavalmányait.

Az I. és II. szakasz közötti szüenidő alatt P. E. és P. K. nővérek által az említett célra kijátszott nyári takaró és kék selyem nyakkendő nyerő számai huzattak ki.

Ezen estély jövedelme a sorshuzással együtt 113 ft. 44 pkr. melly a szeren-

cséetlen árvák javára a pesti takarékpénztárba felküldetett. Nem nagy az áldozat, de kedves lesz isten előtt, mert mindene az áldozóknak, annyival kedvesebb, mert első Erdélyben, kik ez áldozatot hozák a haza oltárára. M á s v i d é k i.

P é c s, jan. 21. 1854. — Folyó hó 11-én egy gyászmenet vonult el Pécs utcáin, fényesen tanusítva: hogy azt, ki tőlünk végbucsut vesz, igen sokan szerettük és tiszteltük.

A halott 44 éves korában, Amtman Prosper, fuvola-virtuoz volt.

A világ színpadáról, mellyen neki olly fényes név és jövő ígérkezett, csak hamar visszavágyott a hazába, egy család és gyermekkori barátai körébe; és ritka művészetét, mellyet a nagyvilág hirrel és anyagi jóléttel jutalmazandott, kis körén ingyen, sőt pazarul árasztotta el.

De habár közvetlenül illy kis körnek élt is: érdemeivel mégis messze túl hatott azon.

Minden vágya és törekvése arra volt irányozva, hogy művészetének nemzeties jellemet adva, azt nemzetének tegye sajátjává; — és e törekvésében nem ismert drágább jutalmat; mintha hallgatónak arczain olly érzelmeket látott tükrözni, mellyek többet fejeztek ki a művészet iránti bámulatnál. — És e hatást hogyné idézték volna elő azon magasztos „ábrándváltozatai,“ mellyekkel népdalainkat olly lélekemelő nem földi zengeménnyé tudta varázsolni!

Vajha a magyar zeneművészetnek e kincseit, mellyeket szerzőjük túlzott szerénysége mintegy rejtve tartott írószekrényében, valamelly kiadó felkeresné és átadná a nagy közönségnek.

Amtmann művészetének szelleme becsén kívül még azon anyagi érdeme is van, hogy a hányszor alkalom nyilott, mindig ott állt a jótékonyaság oltáránál; — a közczélokra rendezett hangversenyeknek ő volt egyik legbuzgóbb és leghatályosb tényezője. E részbeni utolsó szolgálatát a nemzeti színház nyugdíj intézetének tevő, és az aratott szép eredmény eléggé tanusítja, hogy szolgálata mennyit ért. — Mondjon hát velünk a művészetnek minden tisztelője és a jó ügynek minden barátja áldást az elhunyt hamvaira!

A pécsi nemzeti casino f. h. 15 tartott tisztújítási közgyűlésében elhatározta egy siremlék felállítását aláírás útján eszközlésbe venni, és mi polgártársainktól oly hozzájárulást reménylünk, hogy a siremlék nemcsak jeléül a tisztelet és kegyeletnek, hanem mint sirkertünknek is disze fog mielőbb fenállani. Ugy legyen. S. . . .

S o m o g y, január végén. — Tisztelt szerkesztő ur! A csalódások világában élünk. — Midőn ön e levelet feltöri, erősen hiszi, miszerint benne valami érdekes farsangi ujdonságokra talál — és ime mennyire megcsalatkozott! De szörnyű csalódása miatt ne tessék engem, szegény vidéki levelezőt, vétkelni, mert bennem ugyan az igyekezet és szándok nem hiányzik, hanem a sár a hibás, ő a feneketlen, ő a nagy. Falunk és székvárosunk közt pár naptól minden közlekedés felakadt, választván el őket egy véghetetlen sártenger, mellyre is én lelkiismeretesen rá nem bocsátkozhatom veszélyeztetni életem és lelkemet azon dicsvágy ördögi incselkedéseire, miszerint az ott lefolyandó táncvigalmak leírása által én halhatlanodjam meg, azt most ez egyszer másnak vagyok kénytelen átengedni. Azonban ha a test helyhez hagyja magát kötni, a lélek megmutatja, hogy ő szabad, nem korlátozza sem a sár, sem semmi, hogy kövesse képzelete utait — nem ugyan a táncvigalmakba, hanem a légbe, honnét aztán átláthassa a föld szomorú physiognomiáját. . . . S mért olly szomorú a

föld ábrázata, ki tudná? talán virágait gyászolja? — hisz ő legjobban tudja, hogy tavaszkor mind visszakapja azokat; — ő is álomba látszik merülve lenni, — emlékeiről, miket magán hord, a multakra gondol. Mert noha megyénk még eddig ismeretlen, de régi emlékekben honunkban egyike a gazdagabbaknak. Tud felmutatni emlékeket Kupa, Zrinyiek korából, a török- és tátárjárásból. Megyénkben fekszik a nevezetes Szigetvár. A Balaton partján, Fonyódhegyen, ma is láthatók egy hajdani fellegrvár sánczai (falainak tégláiból vagy 20 év előtt a földesur birkaaklokot építtetett), melyben, ma is tudja a nép, hogy kapitány Török Bálint volt, kinek arany-gyűrűjét pár évvel ezelőtt egy pásztor megtalálta, de nem ismerve annak becsét egy ur megvette tőle egy huszasért. — Belebb a berki határban van egy romladék, mellyet Szalacska várának hívnak, mivel szent István király Kupát itt szalacska várát meglátta; a vár vizet vette körül, bevenni nem lehetett, de szent István minden katonájával egy sapka (!) földet vitetett, miből aztán egész egy töltést rakatott — melly ma is látható, és ezért sapka töltésnek hívatik; aztán a vár bevette ugyan, de Kupa megmenekült. Sz. István utána ment táltos lován, melly mértöldnyi ugrásokat tett — (hogy elfogta-e arról hallgat a monda) és ez üldözés közt valahová csak leugrott lova, később mindenható kis kápolnát építenek — ekkor építtetek volna a berki, szili, kereselgeti stb. környéken ma is fenálló kis kápolnák mind. Megyénkben több omladékokat hívnak Kupavárnak, magam is láttam kettőt — és számtalan emlékek vannak, mellyeket általában a nép török hagyásnak nevez, hogy mindezekről érdekes mondák, némelykor a valóból fenmaradt hagyományok forognak közajkon, az kétségtelen. Mindezekre semmi sem kívánatosb, mintha Vahot és Kubinyi urak, megyénket is méltatnák látogatásaikra — másrészt pedig megyénk fiait több buzgalmat fordítnának megyénk nevezetességeinek megismertetésére, mivel kifejtetlen történetirodalmunknak is nem csekély szolgálatot teendének.

Balatonmelléki Nabukodonozor.

Nagy-Kőrös, febr. 4-én. — „Ha a rózsa elhervadt, elhullatá virágait, ne sirassátok — betölté végzetét.“ Ó a Karthausi írójának igaza van, ki betölté végzetét nem megkönyezendő az. De ifjan, szépen, bámulva szeretetted szallani sirba? De a pálya felében, midőn az élet annyi örömeit kínálja, midőn a boldogságot még nem szoktuk meg s kelyhét még nem izelítettük, töretni le? Miként ha félig kinyílt rózsa leveleit szórjuk szét a szélben, miként ha illatozó virágot taposunk szét — ne nézünk-e fájdalomkönyvel a hölgy után, ki élte tavaszán szünt meg élni?

B... y Julia egy ifjú, szép szellemdús hölgy koporsója körül gyülekezünk tegnap. Eltemettük a letört virágot, melly betegesen bár, de annyi életkedvvel nézett jövője elé. Göröngyöket hánytunk a koporsóra s a tetem, melly benne fekszik, érzéketlen, nem szól az ajk, kihaltak a szem sugarai, elhervadt a rózsa.

Ti boldogító szép szemek!

Sugárotok be elfogyott,

Az ajk a zengő megfagyott,

Sziv és kebel minő hideg!

Ah az élet csalódások öszvetétele s a fájdalomnak nagy szerep jutott. Mondják: nyugodjunk meg ez életben. De hol ott a megnyugvás midőn egy ifjú életet látunk letöretni s hiában hívjuk vissza, midőn egy szellem költözik el közülünk, mellynek annyi szép perczeket köszönhetünk? Ki nyújt vigaszt az anyának, enyhíti a testvérek könyeit midőn ezt szemök fénye tehette volna legjobban? — r.

Győr, febr. 7-én. Van szerencsénk Győr s környéke lakosságát a f. hó 20-án itt tartandó Garay-bálra egyszerüen figyelmeztetni. A költő neve, az árvák sorsa nagyszerű jövedelemre elég kezességet nyújtanak. — Színházügyünk nem csak nem javult, de a legujabb bérlettel annyira csökkent, hogy a társulat marcius elsejével alighanem bucsut mondand Győrnek. Még nem volt példa rá, hogy magyar társaság innen idöelőtt lett volna kénytelen távozni. Működjenek összevetett vállakkal mind-azok, kik befolyással bírnak a közönségre, s tán még el leend háriható a baj. Azt éneklik Normában: Ne történjen rajtunk a szégyen. Itt van Komlossi Ida, eddig Lecouvrier Adrienne, Yelva, Jer ide és Deborahban láttuk. A középszámu, söt Deborahban rendkívül kis közönség a legnagyobb lelkesedést tanusitá a t. művésznő iránt, még két izben van reményünk öt láthatni, mint Stuart Máriát és Lowoodi árvát. E két szerepre, különösen az utóbbira igen kíváncsi a közönség. De azért ne gondolja senki, hogy a színház meg fog telni, ritkaság az ez idök szerint s ez okból minden esetre jobb lett volna t. vendégünknek kevésbé ismert darabokban fellépni. A napokban is csak úgy kongott a színház az ürességtől, pedig két olly darab adatott, miket a közönség igen szeret s miknek előadása még eddig mindig sikerültnek mondható. Győr előtt örökre kedves Tiszaháti libácska marad Hidasiné, Dumesnil Francoisenál, Felekinénél, jobb Szinésznót még a közönség keveset látott, de azért még sem nézte meg őket. Mindebből pedig csak az a tanuság, hogy legyen bár a legjobb előadás, lépjen fel a legtiszteltebb vendég, legyen a legszerettebb tagnak jutalma, legyen dráma, tragoedia, comodia vagy népszinmű, nem ébreszti fel pangásából a közönséget szükséges tehát, — s ha valaha az volt, most leginkább az — felébrednünk, ne mondjuk azt, hogy nincs pénz, ha sok nincs is, bizonyára mig vendéglök, kávéházak és bálókra kerül, a szinészetnek, a közmiveltség e hatalmas emeltyüjének ápolására is lehetne valamit juttatni.

25.

BUDAPESTI HIREK.

** A nemzeti színház ügyeiről még mindig kénytelenek vagyunk hallgatni. Folyvást a krisisek perceit éljük. De még azért nem vesztettünk el minden reményt az életben maradáshoz; tán a min sem budgeti érvágás, sem szabadjegyi diaeta, sem elbocsátási purgativák nem segítenek, a jó természet helyrehozza, s a régen tartott consiliumból nem lesz utoljára consilium abeundi. Tréfálunk, de ha látna bennünket valaki e perczben, alígha meg nem siratna. És valóban eléggé siralmas dolog volna, ha az annyiszor felmagasztalt közbuzgalom közepett, egy olly intézete a magyar nemzetnek, mellyre méltán büszke lehetett, nem találna segítő kézre, melly öt megmentse attól, hogy az egész ország szemeláttára, melly köröskörül áll a parton, a vízbe fulladjon. De még nem adtuk fel a reményt, mellyet egyedül még magas kormányunk jóindulatában s jobbjaink ügyszeretetében veténk. Pár hét alatt reméljük a közönséget teljesen megnyugtathatni, és reményeink nem a l a p t a l a n o k.

△ Stéger szerződött színházunkhoz hat vendégszerepre, mellyeket husvét után fog megkezdeni. — A zenevilág előtt hirhedett Stolz asszonyság, ki a La-Grange-féle szerepszakmákban olly kitünő a nyári idöszakra vendégszerepekre szerződtetett a

nemzeti színházhoz, hol szerepeit magyar szöveggel fogja énekelni. — Galleuchet tanár ur, kitűnő bűvészi előadásaival hat ízben fog színpadunkon fellépni.

* * Garay árvái részére Deézsről küldetett be szerkesztőségünkhez két rendbeli összeg, egyik 65 fr. 40 kr. pp. mint tiszta jövedelme azon szavalati és hangversenynek, mellyet Pataki és Torma urak rendeztek, és 48 pft. mint Pataki nővérek által készített női munkák kisorsolási összege. Mind kettőt a Pesti Napló szerkesztősége által az illető árvák számára rendelt árvagondnok letéteményéhez csatoltattuk, szives köszönetünket nyilvánítva a nemesszivü adakozók buzgalmaért.

* * Garay árvái javára e hóban Békésen is fog tartatni kisorsolással összekötött táncvizigalom.

* * Ifju költőnk, Paulikovics Lajos, „Hét vár“ czimű 1 kötetes regényére előfizetést hirdet 1 pfttal: az összegnek Müller Gyula, bizományos úrhoz utasítandók.

* * Egressy Gábor „Szinészet“ czimű kézi- és olvasó könyvre nyit előfizetést; ismerve, hogy Egressytől e téren mit várhatunk, előre is csak jót lehet reményleni e vállalatától, melly a színvilágban igen szükséges praeparandia hiányát fogja pótolni, s reméljük, hogy általános érdekűvé fog válhatni, s érdekét a későbbi időkre is fenntartandja. Előfizetési ára e terjedelmes műnek 3 ft. 30 kr. p.

* * A farsang alatt igen eredeti neme jött divatba a virágkészítésnek. Kertészeink leszedegetik az egy kocsányon nőtt virágokat, s azokat ismét drótra fűzve más szára tekergetik, ilyenformán kettős czélt érnek el aztán; egyik az, hogy egy szál játzintból két szálal lehet csinálni, másik pedig, hogy az egyszer használt virágot nem lehet eltenni másnapra. Halad a nemzeti ipar.

> A Budapesti Hirlap a lefolyt héten bírálatot hoz tárczájában három divatlapjaink fölött, mellyben többek közt helyesli, hogy azok több fordításokat hoznak, a helyett, hogy tökéletlenebb eredetiekkel árasztanak el hasábjait. Mi részünkről ez elvet részben követjük is, de csak kényszerűségből; a jó fordítás tagadhatlan megtermi a maga gyümöleseit, de mi örömebb közlünk eredetiben három fokkal is gyengébbet, mert szépirodalmi lapnak egyik és fő feladata az irodalom fejlesztése, s ha feladatunk nem ez volna, ugy a közlötteknek kétharmada nem lát vala napvilágot, miután ritkaság olly művek előfordulása, mellynél külirodalomban jobbat ne találhatnánk. Az eredeti ha gyengébb is, az a mienk, míg a fordítás csak kölcsön, s csak annyiban van előnye, mennyiben általánosan elismert remek műveket, mint mintákat állít előnkbe. Ha irodalmunkat fordítással árasztjuk el, ugy visszafelé megyünk oda, honnét kiindulánk — lassankint eltűnik az eredetiség, s a sok fordított példányok idegen izlést, és a már ugy is messzire beharapódzott utánzási viszketeget valódi járvánnyá alakítják át.

> A jótékony nőegylet e hó 27-kén a szegények javára táncvizigalmat rendezend a Lloyd termeiben.

> Pesten a mult iskolai évben a nyilvános és tanintézetekben 10962 mindkét nembeli növendék nyert oktatást. E szám nagyon látszik, de Pest sokkal nagyobb, hogysen ezzel még végkép megelégedhetnék.

> Mult kedd estéje egyike volt a legholdvilágosabbaknak. A holdat egy ritka szépségű szivárványudvar vette körül, mellynek legkülső széle sötétzöld, belebb narancsszinbe átolvadó viola, ezután homályos sárga kör, mellyben bent a hold egy tündöklő ezüst gombként ragyogott. E regényességet nevelte az, hogy szokatlanul nagy szél dühöngött, melly az utczán járókelőket megállítá és Budán egy ház nem

épen a legszilárdabb lábakon álló melléképületét romba döntött. A bemlakóknak az volt szerencséje, hogy e pillanatban mind kint voltak az utcán, bámulni a holdat.

> Degré Alajos beszélei 3 kötetben elhagyták a sajtót. A szerző „Két év egy ügyvéd életéből“ című regénye németre fordítottik.

> A terézváros tágas herminaterén egy artezi kutásatását tervezik — — mi nem jövendőlkünk magunknak olly hosszú életet, hogy belőle ihatni remélnénk.

> Meyerbeer legujaab operája „az éjszaki csillag“ adatásakor egy zártszékjegy 200—300 fr és egy páholy ezer s ezerötyszáz fr.-on kelt — azonban az egész nem ujság, mert Párizsban történt.

> Ha az időjárás továbbra is megtartja eddig tanusított szelid jellemét, ugy még e hó 20-kán már hozzá fognak a Leopold templom építéséhez.

> Dunánkról eltűnván a jég, egy gőzös Budapest és a császárfürdő közt már meg is kezdé a közlekedést, mi e napokban az egész Duna vonalán meg fog nyitattani.

> Győrben nagy buzgalommal gyűjtik a megkivántató 100 részvényes tagot, egy fiok képtárlat felállítására. Egy buzgó műbarát ugyanott, saját lakában ajánlott fel néhány termet a felállítás helyiségeül, minden díj nélkül.

> A falsche Pepita a berlini criticusoknak nem nyerte ki tetszését, hanem ő nekik az igazi Pepita sem tetszett. Ennyi hidegvérűség már mégis sok!

⊙ Külföldről.

— Páris lakói a mult évben 2 milliom frankkal többet adtak mulatságra s élvezetre, mint az azelőttiben. Be boldog emberek ezek a francziák, hogy magoknak már saját kiadásaikról se kell számadást vezetni, a kormány elvégzi helyettük. Párisban egyébiránt ama két millióból mintegy 180 ezer frank a színházak pénztárába folyt. A császári színház jövedelme 1852-ben 3 millio frank, 1853-ban 600,000-el öbb: a többi színházaké hetedfél millio s a mult évben majd 8 millio. Hanem midőn illy jövedelem szaporulatról szólunk, azt is megemlithetjük, hogy Párisban 257, mond kétszáz és ötvenhét új darab, opera, dráma, vaudeville stb. került a színpadokra!

— Birch-Pfeiffer asszony pört indított Dumas Sándor ellen azon okból, hogy ez a három nap alatt irt „XV. Lajos ifjusága“ című drámájában az ő „Gyűrű“ című drámáját használta fel.

— Drezdában egy részvényes társulat egy új színházat akar felállítani, s ennek igazgatására egy író van kiszemelve. Nem rosz tapintat.

— A párizsi olasz operában legközelebb Ernaniban bizonyos Albin debütirozott, kiről a bírálók általános az nyilvánítják, hogy — hozzá hasonló szépséget a párisi színpadon még nem láttak. Különben az nemcsak Párizsban, de másutt is megtörténik, hogy nem a tehetség, hanem a szépség határoz az emberek tetszése s a szerződtetések fölött.

— Kurnik színműve „Egy férfi“ közelebb a potsdami színházban a király egyenes parancsára adatott másodsor.

— Donizetti től két új opera került Párizsban színre. Az egyik, melynek czime: Erzsébet, a számüzött leánya — különösen nagy tetszésben részesült.

— Peruból mint tudjuk igen sok guanot hordanak Angliába s az ezzeli ke-

reskedés monopoliumát a perui kormánytól Gibbs bírja. Közelebb az angol mezőgazdáknak eszökbe jutott, hogy a guanot jó volna olcsobban kapni s a kormányhoz folyamodtak. Gibbs ekkor Peruból hozott bizonyítványokkal kimutató, hogy a guano neki mázsánként többbe kerül, mint mennyiért Angliában árulja; most már kíváncsiak az angolok tudni: hogyan nyert mégis Gibbs úr már eddig pár milloi fontot ez üzlethöz?

— **Mozart** legelső operája: *Idomen a kretai király*, — **Drezdában** szép sikerrel adatott néhányszor.

— **A gothai udvari szinpadon** *Birch-Pfeiffer* aszony leánya debütírozott *Shakespeare Juliájában*.

— **Californiában** a kéneső háttérbe szorítja az aranyat. Olly gazdag kéneső telepekre találtak, hogy most mindenki kénesőre fordítja figyelmét.

— **Jenában** a kereskedők ellene szegültek *Oken* emlék felállításának, azon sajtóságos okból, mert a terv szerint boltjaik felé háttal lenne s ez károsan hatna üzletökre.

— **A lillie i börzében** *I. Napoleon* egy óriás szobra fog felállítatni, melly *Hemaire* vésője alól került ki.

— **Drezdában** a legjelesebb egyénekből egy bizottmány alakult *Tieck* részére egy emlék állítását eszközzendő.

— **Párizs város** *Arago* a nagy természetbuvárnak nevéhez méltó emléket készül állítani: Az ügyvezetést egyik barátja *Angers* vette át, ki közelebb jött meg *Görögországból*, és reménylik, hogy a szobor a jövő évi világműkiállításán fel fog állíthatatni.

— Szinte **Párizsban** *Gérard* marsal szobrának felállítására az aláírások nyitják meg.

— **Jefferson** ércszobra **Münchenben** elkészült. E szobor azon öt szobor egyike, mellyek **Richmondban** (*Virginia* állam) **Washington** szobrát környezedik. **Jefferson** ércszobrának magassága 13 láb és sulya 104 mázsa.

A müncheni festők nagy műkiállítást terveztek most élő művészektől, és ám-bár az akademia az e tárggyali összekötött nehézségek miatt visszalépett, ők nem akarják a tervet elejteni s nagyszerű előkészületeket tesznek.

— **A spanyol kormány** rendeltetést adott ki, hogy ezentul **Madridban** minden két évben műkiállítás rendeztessék belföldi festészek műveiből. Külföldi művészek munkái csak úgy vétetnek fel, ha azok **Spanyolországban** készültek. A szállítási s egyéb költségeket a kormány viseli.

— **A brüsseli műkiállítás** megnyitott, s különös figyelmet nyertek *Achenbach*, *Calame Lossnet*, *Fournois*, *Robbes Tankale*, s *de Blok*. **Éjszakamerikából** ez évben is igen sok megrendelést kaptak a belga festészek, különösen *genre-képekre*.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1854.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA,

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS.

A DÉLIBÁB,

nemzeti színház-lap jövő 1854-ik évi folyamára.

Megjelenend e lap ezentul is szokott alakjában: szépirodalmi tartalommal a legjelesebb írók közremunkálása mellett, hetenkint egyszer, vasárnap, két sűrűn nyomtatott iven, finom velin papiron, rózsaszín borítékkal.

Az első évnegyedben veendik tisztelt előfizetőink **Jókai Mór** legújabb historiai regényét „a Jancsárok végnapjait.” a második évnegyedben „Manlius Sinister” czimű drámáját.

Divatképeink a párisi *Moniteur de la mode* remekművei lesznek ezentul s, melyeket a farsagon át mentül számosabban iparkodunk bemutatni.

Előfizetési feltételek:

Helyben: egész évre 12 fr.; félévre 6 fr. negyedévre 3 fr. p. p.

Vidékre postai küldéssel: egész évre 15 fr.; félévre 7 fr. 36 kr.; negyedévre 3 fr. 48 kr. p. p.

Jelen boríték alatt minden előfizetési díjak elküldhetők s azokért egyenesen a szerkesztőség maga felelős.

Pesten, 1853. December 4-ikén.

a **DÉLIBÁB** szerkesztő és kiadó-hivatala.

(Szép-utca 1. szám)

IRODALMI JELENTÉS.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

„Tóth Kálmán költeményei“-re.

A költészetkedvelő magyar közönségnek kedves szolgálatot vélek tehetni, midőn Tóth Kálmán jelesb költeményeit egy diszkötetben kezeihez juttatom.

E diszkötet magában foglalandja költőnek ballada, leiró, lyrai, s egyéb költeményeit, mik részint szétszórva a szépirodalmi lapok-, és rokonvállalatokban jelentek meg, és szint még eddig kiadatlanok.

A sajtó alatt levő kötetet költőnek arcképe díszíti.

A kiállítás minden tekintetben fényes, s a szétküldés ismeretlen gyors leend.

Előfizetési díj 2 pfrt.

A díjak beküldésének ideje legfőlebb febr. 20-ka, melly napon a példányok ismét indittatnak.

Beküldési czim: a „Hölgyfutár” szerkesztőségének, előfizetési díj T. K. költeményeire.

Pest, jan. 10. 1854.

Nagy Ignác.

Legujabb, vegyes tartalmú magyar könyvek!

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (az urf. és kigyó-utca,
sarkán) s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

F

FEKETE DOMINO

REGÉNY.

Irta b. **PODMANICZKY FRIGYES.**

Két kötetben, összesen 331 lap a legcsinosabb kiállítással,
ára füzve 2 fr. p. p.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

A Z

IFJUSÁG LAPJA

1854-dik évi folyamára.

Szerkesztő **GÖNCZY PÁL.** Kiadó Müller Emil.

Megjelenik e lap hetenkint egyszer, szerdán, két iven 8-adrétben.

Előfizetési ár: Pesten házhozordással félévre 4 frt 30 kr.; egészévre 8 frt.

Vidékre postán küldve „ 5 frt — „ „ 9 frt.

Előfizethetni Pesten Müller Emil könyvnyomdájában: Szervitatér, 1 szám; vidéke
minden cs. kir. postahivatalnál.

Megjelent és **EMICH GUSZTÁV** könyvkereskedésében
kapható:

B É L A.

Regény. Irta **IRINYI JÓZSEF.**

Két kötet, igen csinos kiállítással, kis nyolczadrétben össze-
sen 624 lap.

Ára 2 frt. 20 kr. pp.

Épen most jelent meg s valamennyi itteni könyvkereskedésben kapható :

Erzählende Dichtungen

von

Johann Arany.

Aus dem Ungarischen übersetzt durch

KERTBENY.

Zweite Ausgabe! Leipzig 1854. 2 Bände 20 Bogen in 8-o, zusammen 1 fl. 48 kr.

Ezen, a mi jeles költők „Toldy“ és „Murány ostroma“-nak helyes fordítását igazolja már azon körülmény is, hogy két év alatt már a második kiadás lett szükségessé, s annak idejében az egész európai kritika, nevezetesen a német, angol és francia lapokban, örömmel üdvözölte e költeményeket.

Album hundert ungarischer Dichter.

In eigenen und fremden Übersetzungen herausgegeben

durch

KERTBENY.

Miniaturprachtausgabe auf feinstem Velin, mit Goldschnitt und reicher Deckenverzierung.

Dresden 1854, 35 Bogen nur 3 fl. 20 kr.

Ezen — Liszt Ferencznek ajánlott — Album tartalmaz chronologiai sorozatban, 1572 től 1852 évig, 100 költőtől 150 költeményt s toldalékban a 100 költőnek valamint a 15 fordítónak életleírását, a magyar szépirodalomnak bibliographiáját idegen fordításokban, több mint 400 költőnek. kiktől ezen gyűjteménybe semmi mutatvány nincs felvéve, névsorát stb.

A következő még életben levő költőktől közöltetnek költemények és életleírások, u. m.

Adorján. — Arany. (4.) — Bajza. (2.) — Barna. — Beöthy. — Benőfy. — Bérczy. — Berecz. — Bernát. — Császár. — Czuczor. (7.) — Dienes. — Eötvös. (2.) — Erdélyi. (3.) — Gaál. (2.) — Görgey. — Gyulay. (4.) — Hador. Iduna. — Kriza. — Lauka. — Lévai (2.) — Lisznyai (9.) — Losonczy. — Majláth. — Majthényi Flóra. — Matisz. — Medgyes. — Mentovich. — Pájer. — Pompéry. — Pongrácz. — Riskó. — Samarjai. — Sárosy. — Sujánszky. — Sükei. (3.) — Szalay. — Szász K. — Székely. (2.) — Szelestey (2.) — Szemere M. — Szemere P. — Szücs. — Tárkányi. — Tompa. (4.) — Tóth E. — Tóth K. (2.) — Tóth L. — Vachot. (3.) — Vajda J. — Vörösmarty. (5.) — Zalár. — Zichy A.

BIBLIAI TÖRTÉNETEK.

Az ó és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek számára,

SCHMIDT KRISTOF

négy-kötetnyi bibliai történeteiből, **Farbmann János** által. Fordította

Czuczor Gergely sz. Benedeki rend pannonhegyi tagja.

8-adrét 170 lap. Kemény kötésben ára 30 kr. pengő pénzben.

A SZERELEM GYERMEKEI.

Regény **SUE JENŐTÖL**, fordította **GERŐ.**

Két kötetben 12-adrétben 370 lap, füzve, ára 2 forint pengő pénzben.

DELIBAR

